

tok vojske spremeniti, Turška vkljub zmagam ni prejenjala z pomnožitvijo vojske. Sklenila je vse batalijone povišati na 1000 mož in okrog Soluna je sklicala črno vojsko. Turčija hoče pač zdaj z Grkom popolnoma obravnati. Turki hočejo toliko časa ostati v grški Tesaliji, da Grki popolnoma ostavijo Kreto in priznajo, da spada ta Turčiji. Od porazov ali zmag v Tesaliji je odvisno tudi stanje na Kreti. Turki dobro vedo, da bi bili vstasi na Kreti še bolj vzrastli, ko bi Grška zmagovala napram Turčiji. Sedaj pa vedo, da se na Grško nimajo zanašati. Z ozirom na to je pričakovati, da se kmalu vrne mir na Kreto. Ta mir utegne biti trajen, ker se Krečani ne bodo več upali puntati, Grška pa jih tudi ne bo več upala hujskati k vstaji, ker se je prepričala, da ne zmore ničesar. — Nova grška vlada, ki je to-li upala na zboljšanje razmer v vojski, je žali prekmalu uvidela, da je vse izgubljeno. Preveriti jo je morala grška vojska sama, ki je popolnoma demoralizirana. Doznalo se je, da so se v bitki pri Farzali le nekateri polki hrabro držali, drugi pa so se koj po prvih strelah jeli umikati ter tako olajšal zmago Turkom. Sploh vlada popolna anarhija. Vojaki ne slušajo več svojih častnikov. Reservisti, določeni, da odpotujejo na bojišče, so se uprli. Ljudstvo se jim je pridružilo in zapovedništvo je moralo odnehati ter peljati rezerviste s kolodvora v vojašnico. Take razmere so morale Grško vlado napotiti, da je pismeno prosila evropske velesile, naj posredujejo med Grško in Turčijo, da se doseže mir. Velesile so baje prevzele posredovanje s pogojem, da jim Grška brezpopojno prepusti zastopanje svojih interesov. Velevlasti so zadovoljne, da morejo posredovati. Vedo dobro, da nadaljevanje vsakterih nadaljnih homatij, more škodovati tudi celi Evropi. Tudi je velevlastim na tem, da se kraljeva rodbina ohrani na grškem prestolu. Ker je ministerski predsednik naznanil zastopnikom velesil, da prepušča Grška svojo usodo velesilam, začele so te takoj akcijo v dosEGO miru. Turčija zahteva tri milijone turških funtov odškodnine, regulacijo meje pri Prevesi, Mecevu, Kraniji, Damasiju, Meluni in Analipsisu, anuliranje specijalnih pogodb v korist grškim podanikom, izročitev vseh grških oklopnih in regulacijo kretskega vprašanja v tem smislu, da se utesni obljubavtonomija. Turčija je precej ostro nastopila, no velevlasti jo bodo že malo prikrajšale v njenih zahtevah.

Evropski mir. — Angleški listi javljajo, da je ruska vlada poslala vsem svojim poslanikom okrožnico, v kateri jih obvešča v popolnem soglasju Rusije in Avstrije glede orientalnega vprašanja. — Angleški ministerski predsednik Salisbury je v nekem govoru naglašal, da vsled grško-turške vojne ni najmanjše nevarnosti za evropski mir. Izimši malih krajevnih preprirov stoji evropski mir na trdnjši podlagi nego je doslej.

Obrtnija.

Električna razsvetljava in nje nasprotniki.

I.

Pred Veliko nočjo se je v Ljubljani pričelo z gradbo mestne elektrarne in dela danes kaj vrlo napredujejo. Če se ne prikažejo posebne ovire, gledali bodemo pričetkom prihodnje zime ljubljansko mestno električno razsvetljeno.

Ko je decembra meseca l. 1894. občinski svet soglasno sklenil, napraviti si lastno elektrarno, odobravalo je občinstvo vsestranski ta sklep, kajti bilo je prepričano, da je sedanja plinova razsvetljava pomanjkljiva, in glede na svojo kakovost tudi predraga.

Sedaj pa, ko se je pričela elektrarna graditi, je slišati glasov, ki izražajo svoje pomisleke glede rentabi-

litete vsega podjetja, in tudi glede kakovosti cele naprave. Taki glasovi prihajajo iz raznih strani. Tu se oglašajo v prvi vrsti ljudje, ki v svoji preveliki konservativnosti nasprotujejo sploh vsaki novotariji, vsakemu napredku, češ, da pred toliko in toliko leti ni bilo ne plinove, ne električne razsvetljave; služila je navadna lojeva sveča in oljnata leščerba, in ljudje so vendar živeli in dočkali večje ali manjše starosti. S takimi ljudmi je seveda težko se pravdati. Tem kličemo v spomin dejstvo, da je dan današnji na kmetih že prav težko najti hišo, kjer bi ne imeli petrolejske svetilnice, ki je bila ondu pred par desetletji še prav bela vrana. Prav tako ne najdemo danes nobenega trga ali mesteca, kjer bi po noči na ulicah in cestah ne brlele, če tudi le skromne lučice, dočim so ondu naši stari očetje po noči tavalili domu v trdi temi, ali pa, če njim je bila tema že pretrda, si pot razsvetljevali s svojo privatno leščerbo. Čas zori in proizvaja od dne do dne nove izumbe, človek si jih nehote izkorišča, in sčasoma postanejo mu prava, neizogibna potreba.

Nekateri ljudje izražajo bojazen, da električna razsvetljava, kot novodobna izumba še ni toliko popolna, da bi se moglo z gotovostjo računati na nje sigurno in povsem zanesljivo funkcijoniranje. Ti kaj radi kažejo na nekatere nedostatke, ki so se doslej pokazali v dosedanjih provizoričnih inštalacijah električne razsvetljave v „Narodnem domu“, kjer žarnice časih v svoji svetlivosti pojemajo, in kjer je razsvetljava zares parkrat celo odrekla.

V nekaterem oziru imajo ti ljudje prav, kajti doslej zares nimamo nobene, še toliko stare in izkušene naprave, ki bi ves čas svojega obstanka funkcijonirala brez vsakega zadržka, pri kateri bi se nikoli ne prijavil ta ali oni nedostatek, kajti absolutno popolna, absolutno zanesljiva ni nobena izumba, nobena stvar. V Ljubljani imamo plinovo razsvetljavo že od leta 1860., in vendar se je lanskega leta pripetilo, da je jedenkrat za par ur kar odrekla, in da je vsled tega mesto bilo nekoliko časa v temi. In vendar bode v kratkem preteklo celih sto let, kar človeštvo rabi plinovo razsvetljavo. A navzlic tej nevarnosti jo bode rabilo tudi še odslej, in morebiti še v večji meri nego doslej.

Kar pa zadeva sedanjo razsvetljavo v „Narodnem domu“, moramo pripomniti, da je urejena le provizorično, da služi ondu kot gonilna sila navaden, in poleg še zelo star in obrabljen lokomobil. Kdor se je kdaj pečal s parnimi stroji, pač ve, da navaden lokomobil nikoli ne teče, in po celi svoji konstrukciji tudi ne more teči ves čas z enakomerno hitrostjo. Od enakomernega teka pa je zavisna jakost električnega toka, ki se vzbuja v električnih strojih, katere goni parni stroj. Sicer ima mašinist kolikor toliko v svoji moči, da lahko tek parnega stroja uravna, da ostaje precej enakomeren; — pa kaj je storiti, če mašinist ni ves čas natančno oprezen, ali če je stroj star in je vsled svoje konstrukcije bolj ali manj neubogljiv? — Zakaj pa ti grajalci električne razsvetljave ne obračajo svoje pozornosti na električno raz-

svetljava v deželni bolnici, ki funkcionira brez graje in v občno zadovoljnost vseh prizadetih krogov?

Povdarjati moramo, da je električna razsvetljava dandanašnji upeljana že v zelo mnogoštevilnih krajih in mestih, v velikem in malem obsegu, da so se ljudje dejansko prepričali o nje zanesljivosti in sigurnosti, in da bi je, ko so spoznali nje ugodnost v ekonomičnem, sanitarnem in v vsakem drugem oziru, nikakor ne hoteli zamenjati s katerimkoli poprejšnjim načinom razsvetljenja. Našteli bi lahko na stotine elektrarn, ki so po desetalih večkrat večje, kakor je projektovana ljubljanska, ki funkcionirajo že leta in leta brez vsakega nedostatka! Da bode ljubljanska elektrarna urejena po najnovejših načelih elektrotehnike, o tem sme biti ljubljansko prebivalstvo uverjeno, — za to jamči tudi graditeljica elektrarne, — svetovnoznana tvrdka Siemens & Halske na Dunaju, katere ustanovni člani stojé mej prvimi in najbolj odličnimi elektrotehničskimi strokovnjaki.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Akcija c. kr. trgovskega ministerstva v pospešitev malega obrta. Po naročilu trgovskega ministra se je pred kratkim izdalo poročilo o tej akciji v l. 1896. Najvažnejši namen te akcije je razznani dobro, pri malem obrtu porabljive stroje in načine maloobrnega izdelovanja. Pri tem se je uvaževalo to, da se veliko število obrtov — zlasti v obliki gospodarskih zadrug — more vzdržati poleg velike industrije, če rabi take stroje in izdeluje na take načine. Gornji namen se skuša doseči z naslednjimi sredstvi: 1. s strokovno pisarno za pojasnila pri tehnološkem obrtnem muzeju na Dunaju; 2. s stalnimi in začasnimi razstavami maloobrnih strojev; 3. s prepuščanjem takih strojev na maloobrtne zadruge s posebno ugodnimi pogoji; 4. z dovolitvijo posojil obrtnim zadrugam; 5. s prirejanjem mojsterskih tečajev na Dunaju; 6. s prirejanjem strokovnih tečajev izven Dunaja (potovalnimi tečaji) in z obrtnim potovalnim podukom. L 1892. začeta akcija se je vsako leto bolj razvila, kar se razvidi že iz tega, da se je zanjo dovoljen kredit, ki je l. 1892 iznašal 10 000 gld., letos zvišal na 135 000 gld. S prispevki nekaterih deželnih odborov in trgovskih in obrtniških zbornic vred se je l. 1896. porabilo 200.000 gld. Od začetka akcije do letos se je 16 motorjev in 217 osodnih strojev dalo obrtnim korporacijam, med katerimi je 65 obrtnih zadrug z 9000 člani in 15 registriranih pridobitnih in gospodarskih zadrug z 600 člani. Leta 1896. je tehnološki obrtni muzej priredil dve razstavi, v Welsu in Vrchlabi (Hohenelbe), se udeležil 2 zagotov in podpiral 3 stalne maloobrtne razstave. Malo obrtno dvorano na tehnološkem obrtnem muzeju je obiskalo 3318 oseb; tamošnje osobe je v mnogoštevilnih slučajih brezplačno dajalo razjasnila ni imelo na Dunaju in na drugih krajih predavanja. Tudi so se mnogim obrtnikom izven Dunaja podelile ustanove za obisk maloobrtne dvorane. Dalje se je priredilo 4 mojsterske kurze za čevljarje in stavbene mizarje na Dunaju in 7 kurzov za čevljarje izven Dunaja, v katerih se je okoli 300 mojstrov in pomočnikov podučevalo 4, oziroma 6 ali 8 tednov. Leta 1897. se namerava akcijo še razširiti z mojsterskimi tečaji za stavbene ključarje in krojače na Dunaju, z obrtnim potovalnim podukom, s katerim se je že l. 1896 poskušalo osobito pa z pospeševanjem maloobrnih zadrug.

Kmetijstvo.

Kmetijske hranilnice in posojilnice po Raiffeisenovem sistemu.

Deželni odbor je v minolem zasedanji predložil deželnemu zboru kranjskemu naslednje poročilo o pospeševanju naprave kmetijskih hranilnic in posojilnic po Raiffeisenovem sistemu.

V seji deželnega zbora z dne 13. februarja 1895. je bilo deželnemu odboru naročeno, pretresati vprašanje, bi li ne kazalo v to svrhu, da bi se zadostilo kreditnim potrebam kmetskega prebivalstva, pospeševati ustanovitev kmetijskih hranilnic in posojilnic po Raiffeisenovem sistemu na ta način, da bi se jim dovoljevala posojila in podpore iz deželnega zaklada.

Ker je bilo želeti, poučiti se o tem, kako stališče zavzemajo v tem vprašanji druge kronovine, naprošeni so bili najpoprej vsi deželni odbori v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel, da prijavijo deželnemu odboru, če in eventualno na kak način in v kakem obsegu se v dotičnih deželah podpira ustanovitev kmetijskih hranilnic in posojilnic po sistemu Raiffeisenovem.

Deželni odbor si usoja, navesti iz došlih odgovorov nastopne podatke:

Dolenja Avstrija. Deželni odbor je objavil posebno „navodilo“ v svrhu ustanovitve in oskrbovanja hranilnic in posojilnic po Raiffeisenovem sistemu, katero se uporablja tudi v drugih kronovinah, sosebno na Češkem, Moravskem, v Šleziji in na Tirolskem. V tem navodilu nahajajo se uzorci pravil, potem pouk o ustanovitvi, o registriranji poslovanja s pravilnim redom in s predpisi o knjigovodstvu. V dodatku k temu navodilu so ponatisnjeni zakoni in ukazi zadevajoči pridobitne in gospodarske zadruge ter hranilna in posojilna društva. Dolenjeavstrijski deželni zbor dal je deželnemu odboru za 1896. leto na razpolago kredit v znesku 15.000 gld., da s primernimi prispevki pripomore k trošku prve oprave onih hranilnic in posojilnic, ki se na podstavi normalnih pravil ustanove na Dolenje Avstrijskem. Opravila, tičoča se posojilnih društev, izročena so posebnim deželnim uradnikom ter združena v lastnem oddelku.

Gorenja Avstrija. Vsled pooblastila deželnega zbora dajo se vsem društvom 3 % posojila v najvišjem znesku 2000 gld. ter brezobrestna posojila po 100 gld., da lažje poplačajo ustanovne troške. Dalje preskrbuje deželni odbor vsled deželnozborskega naročila po sposobnih deželnih uradnikih ob deželnih troških revizijo gorenjeavstrijskih posojilnih društev. Ta revizija se vrši pri vsakem društvu po enkrat na leto ter je neobhodno potrebna, da se odvraca neprimernosti ter vzdrži redno gospodarjenje. V svrhu olajšave gospodarjenja izdal je deželni odbor posebno navodilo.

Daljne prednosti daje deželni odbor Raiffeisenovim društvom tudi s tem, da zastopa njihove koristi nasproti

vlasti navedeno dopustile. Toda zopet so se Turki zanašali na nejedinstvo velevladstij, češ, hudega se nam zaradi tega ne more itak ničesar zgoditi, mogoče pa le je, da v tem kaj dosežemo. Žal, da se Turčija more tako igrati z velevladstvi.

Sestanki v Petrogradu. — Ravno dobro je zapustil naš cesar Petrograd, že se poroča o nadaljnjih obiskih vladarjev v ruski prestolici. Začetkom julija pride v Petrograd sijamski kralj, koncem istega meseca ali pa pričetkom avgusta obišče ruskega carja nemški cesar Viljem, ki namerava ostati v Petrogradu cele štiri dni. Republikanski predsednik francoski Faure tudi poseti Petrograd in ostane ondi pet dni. Pač ni brez pomena, da vse hiti k mogočnemu ruskemu vladarju.

Srbija in Črnogora. — Ob obisku srbskega kralja na Cetinjah razpravljalo se je poleg drugih stvari tudi o položaju Srbov v Makedoniji. Znano je, kako so ti pod turško vlado zatirani v narodnem oziru. Oba vladarja sta se zjediniila v tem, da je sedaj mirovati, da pa je potem, ko je rešeno grško-turško vprašanje, se s pomočjo velevladstij odločno potegniti za pravične reforme v prid zatiranih Srbov v Makedoniji. Sestanek srbskega kralja in črnogorskega kneza v Cetinjah je imel torej tudi politični značaj.

Obrtnija.

Električna razsvetljava in nje nasprotniki.

I

(Dalje.)

Tudi takih ljudi ne manjka, ki se spodtikajo na tem, da se elektrarna gradi kot mestno podjetje, češ, da vsako podjetje, katero je last kake občine, dežele ali države v ekonomičnem oziru nikoli tako dobro ne uspeva, kakor kako privatno podjetje, recimo, ki je osnovano na delnice.

Če vprašamo takega človeka za vzrok njegovega mnenja, ne ve drugega navesti, kakor to, da vsa privatna podjetja zase delajo dosti večjo reklamo kakor javna podjetja, in da od take reklame zavisi gmotno uspevanje podjetja. V nekolikem oziru moramo temu pritrditi, kajti skušnja nas pač dobro uči, kako reklamo delajo neka podjetja zase, da se poslužujejo pri tej vseh dopustnih sredstev. Obravnave pri sodiščih pa nam tudi kažejo, da marsikdo, hoteč na vsak način svojo, bodisi dobro, bodisi slabo robo spečati, čestokrat seže tudi po nedopustnih sredstvih, tako da pride naposled v konflikt s kazenskim zakonom.

Jasno pa je, da javni zastop, bodisi mesto, dežela ali kdo drugi, za svoja lastna podjetja radi javne časti ne sme in ne more delati takšne reklame, kakeršno lahko uprizori privatna oseba ali privatna družba. Toraj mestni magistrat ljubljanski za mestno elektrarno ne bode smel delati večje reklame, nego to zahteva javni interes; njegova dolžnost pa je, da opozarja meščanstvo na občno korist podjetja, katero je zasnoval mestni zastop po svojem dobrem prepričanju in vsestranskem preudarku, ne iskajoč pri svojih sklepih kakih koristi ali dobička za posamezne osebe ali družbe, marveč pri svojih sklepih pred očmi imajoč blaginjo mesta in njegovega prebivalstva.

Ako je mestni zastop prišel do prepričanja in spoznanja, da je za Ljubljano koristno zgraditi elektrarno za razsvetljava in oddajo motorne sile, potem je ravnal popolnem pravilno, da je to podjetje zasnoval kot mestno podjetje. Tako postopajo v enakih slučajih splah tudi druga mesta, ako jih pri tem ne ovirajo druge, že obstoječe pogodbe, ki se ne dajo meni nič, tebi nič razveljaviti. Tudi država sama se je v novjšem času poprijela tega načela, ker se poteguje za to, da bi na pr. poddržavila to ali ono železnico.

Če je elektrarna v mestnih rokah, mesto ne bode iskalo večjih dohodkov, kakor so potrebni, da bode podjetje shajalo, to je, da se iz njega dohodkov pokrivajo stroški za obrestovanje in amortizacijo investiranega denarja in za potrebne upravne stroške. Pri podjetjih, zasnovanih na privatne stroške, žele udeleženci tega podjetja, to so oni, ki so investirali v to podjetje svoj denar, prejemati iz njega kolikor največje dohodke, kolikor največje obresti investiranega kapitala. Kaj takega mestna občina ne bode storila: pa recimo, da bi se kaj takega tudi zares zgodilo, potem bi se dohodki stekali v mestno blagajnico, ne pa v roke posameznikov in bi služili občenemu blagru. Nasprotno, mi smo prepričani, da bode mestna občina v slučaju, da se elektrarna rentuje, cene za prejetje električne energije takoj znižala, od česar bodo meščani uživali koristi. Kaj takega ni tako z lahka pričakovati od privatnega podjetništva. V dokaz tej trditvi omenimo mimogrede le to, da je ljubljanska plinarna, ki je ves čas svojega obstanka prav dobro shajala in svojim delničarjem izplačevala, posebno v zadnjih letih, prav visoke obresti, plinu ceno znižala šele tedaj, ko je zaznala, da njej z mestno elektrarno nastane nevaren konkurent.

Mi smo torej uverjeni, da so ugovori proti mestni elektrarni radi tega, ker je mestno podjetje, neutemeljeni, ničevi. S tem, da smo omenili ljubljansko plinarno, navedli smo ob enem tudi največjega protivnika mestne elektrarne.

Obrtnijske raznoterosti.

Popolnitev obrtne šole. V Ljubljani imamo obrtno strokovno šolo ki dobro uspeva. Govori se, da se na njej osnuje mehanično tehnični oddelek in tako zavod povzdigne. Po našem mnenju bi bil posebno potreben tudi stavbeni oddelek. Sedaj smo v stavbinskih stvareh jako odvisni od tujcev. Osnova takega oddelka bi ne bila težavna, ker se na tacišolah mnogi predmeti skupno uče za razne oddelke.

— **Kitajski porcelan.** Kitajski pisatelji trdijo da so na Kitajskem začeli delati porcelan v drugem stoletju pred Kristom. Osemnajst pokrajin na Kitajskem se danes peča z izdelovanjem porcelana. Najbolj se cenita beli in črni, pa tudi višnjevi porcelan. Zaradi porcelanske industrije je Kitajska znana po vem svetu. Neizmerno veliko porcelana porabi vsako leto Kitajski cesarski dvor, namreč okoli 31.000 krožnikov. Na vseh je naslikan višnjevi zmaj, kateremu gredo iz žrela besede: „Dobro srečo! Dolgo življenje!“ Kako delajo na Kitajskem najfinejši porcelan, to bi radi zvedeli evropski tovarnarji, a se trudijo zastonj.